

Card. *Bona*, *Grancolas*, *Devoti* et alios, natus est mitræ episcopalis usus: hodierna tamen illius forma ultra decimum sæculum non ascendit, ut ostendunt Card. *Bona*, PP. *Ménard*, *Martène*, *Mabillon*, etc. Triplicis generis distinguuntur mitræ, videlicet simplex, auriphrygiata et pretiosa. Inter abbates alii habent annulum et baculum tantum; alii vero habent etiam mitram cum cæteris ornamentis pontificalibus. Inter eos qui privilegio pontificalium gaudent, alii solam mitram simplicem deferunt, alii mitram auriphrygiatam, et nulli pretiosam.

§ IV. — De cappa seu pluviali, superpelliceo, etc.

Durandus, l. 3, cap. 1, n. 13; *Honorius August.* in *Gemma animæ*, l. 1, cap. 227, cappam describunt ostenduntque eam tunc eandem habuisse quam nunc habet formam. Primitus quoddam erat tugurium contra pluviam, unde vocatur pluviale, et ideo habet caputium quo olim tegebatur caput. Ab usu communi ad conditionem specialis ornamenti transiit, sicut aliæ pleræque vestes sacræ.

Non solum episcopus et presbyter, sed inferiores clerici ipsique laici, officio cantorum fungentes, cappas seu pluvialia deferre possunt.

Pluviali utitur sacerdos, ex Rubrica, in processionibus sanctissimi Sacramenti et in quibusdam aliis, in benedictionibus quæ fiunt ad altare, in officio solemnium laudum et Vesperarum, quando assistit episcopo solemniter celebranti, post missam defunctorum, ad faciendam absolutionem. Nunquam habendus est manipulus cum pluviali seu cappa.

Gavantus dicit cappas non esse benedicendas, quia omnibus ecclesiasticis sunt communes, et ad sacrificium non ordinantur. *Quarti* vero et *Merati* concedunt nullum dari præceptum eas benedicendi, sed volunt melius esse eas benedicere sub forma pro indumentis sacerdotalibus in genere assignata.

Superpelliceum sic dictum est quia super tunicas pelli-

ceas induebatur. Ita *Durandus*, l. 3, cap. 1, n. 10. *S. Hieron.*, l. 1 adversus Pelag., supra citatus, meminit candidæ vestis ad usum episcopi, presbyteri, diaconi et reliqui ordinis ecclesiastici: hæc autem vestis erat tunica albæ similis, unde venit rochetum et superpelliceum, ut jam notavimus. Item et cotta, in Italia usitata, quæ formam habet tunicellæ rochetto contractionis. Superpelliceum, rochetum et cotta fieri debent ex lino tenui, vel ex canabe, vel probabiliter ex xyliuo: ita passim fieri solent, et non videmus cur mos iste reprehenderetur. Illæ vestes quæ candidæ et mundæ semper esse debent, non benedicuntur, nec ideo reputantur sacræ.

ARTICULUS NONUS.

DE RUBRICIS SERVANDIS.

Rubricæ sic dictæ, quia rubro colore olim scribi solebant, quædam sunt regulæ communes, continentes ritus in celebratione missæ, officii divini recitatione et sacramentorum administratione servandos. Aliæ sunt præceptivæ et aliæ directivæ. Præceptivæ eæ sunt quæ ad servandos ritus illis præscriptos obligant sub peccato; et directivæ illæ sunt quæ proprie dictam obligationem non imponunt, sed per modum consilii et instructionis statuuntur. Ita generaliter theologi quamvis accuratam non tradant regulam qua præceptivæ a directivis tuto secernantur.

Hic dicemus 1º de obligatione rubricarum ad missam spectantium; 2º de modis quibus contra rubricas peccari possit in missa; 3º quasdam exponemus observationes in cæremonias et ritus missæ privatæ; 4º item et missæ sollemnis.

§ I. — De obligatione rubricarum ad missam spectantium.

1º Probabilius nobis videtur omnes rubricas intra missam seu in actu celebrationis servandas, esse præceptivas, ac proinde sub peccato obligare. Nam 1º concilium Trid., sess. 7, can. 13, anathemate percutit eos qui dixerint « approbatos Ecclesiæ ritus in solemnium sacramentorum

» administratione adhiberi consuetos, aut sine peccato a ministris omitti pro libitu, aut in alios novos mutari posse. » Confectio autem sacræ Eucharistiæ ad præstantissimi Sacramenti administrationem pertinet, *ut patet.*

2º S. Pius V, bulla in fronte Missalis ejus apposita, ait :
 « Mandantes et omnibus districte præcipientes, in virtute sanctæ obedientiæ, ut missam juxta ritum, modum et normam in Missali præscriptam, decantent ac legant... neque in missæ celebratione alias cæremonias vel preces addere vel recitare præsumant. » Certe tenor hujus bullæ strictum exprimit mandatum cæremonias et preces missæ non mutandi nec addendi, et ex se sub gravi obligat, ut indicant verba *districte et in virtute sanctæ obedientiæ.* Ergo. Ita *Merati, Tournely, Quarti, Collet, S. Ligorius, etc.*

Unde notabilis infractio rubricarum intra missam servandarum semper est materia ad peccatum mortale sufficiens, et peccatum non fit veniale nisi defectu advertentiæ aut consensus, vel ob levitatem materiæ.

3º Decisiones S. Rit. Congr. ut rubricarum Missalis supplementum haberi debent, et si in forma rigorosa exprimantur, v. g., in fine habeant, *ab omnibus servetur, servari ab omnibus mandavit, etc.*, eodem modo ac ipsæ Missalis rubricæ obligant; Congregatio enim vi suæ institutionis habet facultatem sic imperandi, ipsius resolutiones in eo casu ut summi Pontificis oracula haberi debent, et multo magis quando, ut sæpe accidit, a regnante Pontifice expresse approbantur.

Si vero dubia circa ritus suborta solummodo per modum declarationis solvat, resolutiones ejus vim legis strictæ non habent, sed velut sapientissimorum virorum responsa considerantur : attamen in eo casu opinionibus aliorum doctorum præferri, et ideo requiri ac sedulo nosci debent.

4º Cum in multis diocæsisibus et in religiosis ordinibus vigeant consuetudines rubricis Romanis oppositæ, quæsitum est an licite observari possent. Respondet *Amor.* apud *S. Ligorium*, l. 6, n. 401, qui eum minime improbat :
 • S. Congregatio Rituum constanter tolerat consuetudinem, saltem inamemorabilem, contrariam rubricis. Ita-

» que tuta conscientia licet se conformare consuetudini diocæsanæ, præsertim in rebus levioris momenti, quæ non cedunt in deformitatem cultus publici. » Non rejiciuntur ergo consuetudines, *nisi*, ut addit *S. Ligorius*, *contineant positivam indecentiam, quæ nequeat decenter tolerari.*

Verum illæ consuetudines diocæsisbus propriæ instar rubricarum Missalis Romani obligant, et privatus absque peccato mortali aut veniali, juxta materiam et circumstantias, eis derogare non potest.

Responsiones S. Rit. Congr. ritui Romano directe applicantur : ritus particulares certo existentes non abrogant, nec eis derogant. Ubi vero eis non contradicunt, habendæ sunt ut regulæ præceptivæ vel directivæ, juxta eorum tenorem et materiam. Vide *Merati* in *Gar.*, 3 p., tit. XI, nº 3.

5º Communiter docent auctores rubricas extra missam servandas sæpe esse directivas, ac consequenter per se sub peccato non obligare, quales sunt rubricæ signacula in Missali ad ea quæ dicenda sunt ordinandi, crucem in sacristia salutandi, etc. Frequenter tamen sunt præceptivæ, ut dicit *Collet*, si nempe expressis verbis præcipiantur, ex dogmate præsentis realis, vel ex natura divini sacrificii fluant, etc. Insuper communis doctorum sententia est, juxta *Ferraris*, vº *Rubricæ*, n. 13, rubricas etiam solum directivas absque rationabili causa negligi non posse quin admittatur culpa saltem venialis, propter inordinationem finis aut motivi; rectus enim finis et rationi conformis ab observatione hujusmodi regularum ecclesiasticarum non retraheret.

§ II. — De modis quibus peccari possit contra rubricas in missa servandas.

Peccari potest maxime per omissionem, additionem, mutationem, defectum pronuntiationis et confusionem.

1º *Per omissionem.* Omittere ritum vel partem missæ essentialem, vel, sine causa sufficienti, accidentalem notabilem, est peccatum mortale : *patet ex dictis, et est sen-*

tentia communis. Hinc mortaliter peccaret qui voluntarie omitteret oblationem panis aut vini, consecrationem alterutrius speciei, elevationem hostiæ aut calicis, mixtionem aquæ cum vino aut particulæ hostiæ cum sanguine, confessionem et ea quæ sunt in principio missæ, principales Collectas, Epistolam, Evangelium, Offertorium, Præfactionem, Canonem vel quamlibet Canonis orationem, *Pater noster*, *Libera nos*, *Agnus Dei*, unam ex orationibus Communionem præcedentibus, *Domine, non sum dignus*, *Quid retribuam*, patenæ et calicis purificationem, Postcommunionem, etc. Item tot modicas partes intra eandem missam omittere, ut integræ Epistolæ, vel integro Evangelio æquivalent, vel, secundum nonnullos, minimam partem Canonis, peccatum est mortale, quia censetur materia notabilis. Item adhuc probabiliter qui benedictiones, inclinationes aut genuflexiones, in notabili parte, sine causa sufficienter excusante, omitteret vel truncaret, mortaliter peccaret. Ita *Ferraris*, vº *Rubricæ*, n. 14; *S. Ligorius*, l. 6, n. 400 et 405.

Contra vero veniale est omittere *Kyrie eleison*, *Gloria in excelsis*, *Credo*, unam Collectam vel Commemorationem, unam Prophetiam vel Epistolam in feriis Quatuor Temporum, quando plures legendæ sunt, Graduale, Tractum aut *Alleluia*, Prosam, etc. Item aliquas omittere benedictiones, inclinationes, genuflexiones, aut eas usque ad terram non facere, altare non deosculari, aut simulate tantum deosculari, etc., quia hujusmodi omissiones, sigillatim sumptæ, in hominum opinione non reputantur graves: secus si plures notabilem quantitatem constituentes simul omitterentur; tunc enim materia fieret gravis. Sic *Ferraris* et *S. Ligorius* in locis citatis.

Notandum omissiones ex se leves gravia constituere posse delicta, 1º ratione pravi finis, ut si sacerdos nonnullas leves omittat rubricas, animo novum inducendi ritum; 2º ratione contemptus, ut si sacerdos aliquam omittat rubricam, contemnendo papam vel episcopum qui eam præcepit; 3º ratione scandali, si nempe assistentes tali omissione ad irreverentiam erga sanctissimum Sacramen-

tum notabiliter excitarentur; 4º ratione periculi, ut si quis absque Missali celebrare volens, periculo partes notabiles omittendi se exponat.

2º *Per additionem.* Aliquid valde notabile, præter ea quæ in rubricis statuuntur, addere missæ, mortale esset peccatum, et quidem gravius quam similem partem præscriptam omittere; quia hoc in præcitata S. Pii V bulla expressius prohiberi videtur, et aliunde peccata commissionis graviora sunt in suo genere quam peccata omissionis, ob majus voluntarium. Hinc 1º addere verba quæ sensum formæ consecrationis mutarent, grave esset sacrilegium, cum validitas sacramenti impediretur; 2º addere verba ritui sacro opposita, etsi sensum non mutant, v. g., dicere *Hoc est corpus meum de Virgine natum*, peccatum nihilominus esset mortale, quia talis mutatio reputaretur gravis; 3º aliquid addere etiam leve, intentione novum inducendi ritum, propter strictam concilii Trid. et S. Pii V prohibitionem; 4º aliquid addere in notabili quantitate, etiam sine animo novum inducendi ritum, circa ea quæ publice recitantur, et probabiliter, inquit *Ferraris*, etiam circa ea quæ secreto dicuntur, quia talis additio est notabilis ritus præscripti mutatio.

E contra, aliquid parvi momenti et sine animo novum ritum introducendi, addere, v. g. quædam verba vel gesta, peccatum non esset mortale: ita generaliter doctores. Sic peccatum esset duntaxat veniale, 1º dicere, *Adoro te, Jesu Christe*, elevando hostiam, pedem calicis deosculari statim post consecrationem, ob devotionem; 2º addere *Gloria in excelsis* vel *Credo*, cum omittendum sit, nisi id fiat cum magna deformitate aut scandalo, v. g., in missa defunctorum; 3º addere unam aut alteram Collectam, præter solitas, ex sola devotione, non est peccatum. A peccato veniali tamen excusandus non videtur qui hanc facit additionem die festi solemnis vel alia in qua unica dicenda est oratio, vel solæ commemorationes privilegiatæ permittuntur.

3º *Per mutationem.* Mutatio in ritu missæ cum gravi deformitate, contemptu aut scandalo, peccatum est mor-

tale; cum levi deformitate, esset peccatum veniale. *Ita omnes.* Unde 1° dicere missam votivam aut de *Requiem* in festo duplici vel intra octavam privilegiatam, absque rationabili causa in rubricis approbata, est peccatum saltem veniale, et mortale si adsit contemptus vel grave scandalum. 2° Propria auctoritate mutare preces præscriptas in alias, v. g., unam Epistolam in aliam, Evangelium in aliud, propriam Præfationem vel Communicantes in communem, etc., peccatum est tantum veniale; mortale tamen esset, si hæc mutatio cum magna deformitate fieret, puta si die Nativitatis Domini, Paschæ aut Pentecostes, diceretur Epistola vel Evangelium missæ defunctorum. Item si gravis fieret inversio, v. g., si Evangelium diceretur ante Epistolam. 3° Mutare vel omittere aliquod verbum in Canone, si sensum mutet, est peccatum veniale. *Concina*, cum quibusdam aliis, putat omissionem unius vel alterius sancti esse peccatum mortale; alii tamen, ut *Quarti, Tournely et S. Ligorius*, a mortali excusant omissionem trium vel quatuor nominum sanctorum. S. Congr. Rit. declaravit, 12 nov. 1615, regulares qui nomen episcopi omittebant et nomen generalis sui ei substituebant, mortaliter peccare. Advertunt quidem doctores Congregationem supposuisse in regularibus id facientibus aut contemptum episcopi, aut animum introducendi novum ritum; sed indubium est hujusmodi mutationem vel aliam ei similem propria auctoritate factam, esse ad minus peccatum veniale. 4° Actiones præscriptas, v. g., cruces, inclinationes, genuflexiones, manuum junctiones vel elevationes imperfecte facere, aut preces leviter invertere, puta unam orationem ante aliam dicere, secluso scandalo et contemptu, peccatum est tantum veniale. Ita pro his omnibus *Ferraris*, et passim *S. Ligorius*.

4° *Per defectum pronuntiationis.* Rubrica enim, 1 parte, tit. 16, plurima describit clara voce in missa privata dicenda, monens sacerdotem « ut ea distincte et apposite » proferat; non admodum festinanter, ut advertere possit » quæ legit; nec nimis morose, ne audientes tædio afficiat; neque etiam voce nimis elata, ne perturbet alios

» qui fortasse in eadem ecclesia tunc temporis celebrant; » neque tam submissa, ut a circumstantibus audiri non possit; sed mediocri et gravi quæ et devotionem moveat, » et audientibus ita sic accommodata, ut quæ leguntur intelligant. Quæ vero secrete dicenda sunt, ita pronuntiet, ut et ipse se audiat, et a circumstantibus non audiatur.

Ponderanda sunt hæc verba, et unusquisque debet 1° discere ex rubricis quæ alta, quæ mediocri, quæ submissa vel aliquantulum elevata voce pronuntiari debent; 2° quæ secrete dicenda sunt; 3° omnia distincte et devote pronuntiare, juxta regulas præscriptas.

Circa initium decimi octavi sæculi, graviter controversum est qua voce celebrans Canonem missæ pronuntiare deberet. Quidam fortiter contendebant illum pronuntiandum esse clara voce, et verba rubricæ, *submissa voce*, per oppositionem ad cantum intelligenda esse. Anno 1709, *Ledieu*, canonicus, olim secretarius *Bossuet*, qui novæ editioni Missalis Meldensis præsidebat, propria auctoritate addidit *Amen* ad verba consecrationis, cum littera rubra *R.* quam aliis Ordinarii missæ et Canonis orationibus pariter præfixit, ad indicandum quod, in his locis, populus vel minister nomine populi, respondere deberet *Amen*, ac proinde totum Canonem clara voce pronuntiandum esse. Hinc magnus exortus est rumor. *D. de Bissy*, episcopus Meldensis, hanc innovationem per mandatum 22 januarii 1710 damnavit, et Missale statim reformandum curavit.

Card. Bona, l. 2, cap. 13, n. 1, supponebat Canonem usque ad decimum sæculum alta voce pronuntiatum fuisse: hanc sententiam acriter tuitus est *de Vert*, in opere inscripto: *Explication des cérémonies de la Messe*. Hinc occasio prædictæ innovationis. Sed *Vallemont*, religiosus Cluniacensis, in erudito opere: *Du secret des Mystères*, etc., et *P. Lebrun*, in longa dissertatione: *Sur l'usage de réciter en silence une partie de la Messe dans toutes les églises du monde*, hoc systema diserte confutarunt.

Quidquid sit, constat morem tacite recitandi Canonem decimo sæculo longe antiquiorem esse; formaliter enim talis recitatio præcipitur in Ordine Romano II, qui est saltem septimi sæculi, juxta doctissimum *Mabillon et Merati*; et, multis fatentibus, qui totum Canonem vel magnam ejus partem clara voce recitaret, etiam sine animo novum inducendi ritum, mortaliter peccaret, quia stricto præcepto in materia gravi opponeretur; qui vero passim quædam verba, secreto pronuntianda, altiori voce pronuntiat, ut sæpe accidit, graviter non peccat, sed a veniali difficile excusatur, propter expressum rubricæ præceptum et antiquum Ecclesiæ morem, maxime si in Canone hoc sibi permittat.

Qui ita submisso pronuntiat verba consecrationis ut seipsum non audiat, mortaliter peccat, quia contradicit rubricæ in materia notabili, et sacramentum exponit nullitati: si alia verba secreto dicenda eo modo pronuntiat, quidam dicunt eum mortaliter peccaturum, sed probabilius venialiter tantum peccaret, modo reipsa distincte articulet. Vide *S. Ligorium*, l. 6, n. 414.

Item, quia omnia quidem debita voce recitaret, sed nimis festinaute, mortaliter aut leviter peccaret, prout major vel minor esset difformitas, indecentia vel scandalum: semper tamen aliquod existeret peccatum, tum propter irreverentiam, tum propter rubricæ transgressionem. Similiter veniale esset peccatum in pronuntiatione nimis proluxa, et a fortiori in repetitionibus indiscretis: imo illæ repetitiones facile fieri possent objectum peccati mortalis, si nempe liturgiam graviter turbarent, præsertim si in forma consecrationis id contingeret.

5° *Per confusionem.* Ob rubricarum dispositionem et sanctissimi sacrificii reverentiam, cæremoniæ et ritus suo ordine distincte et graviter observari debent: v. g., celebrans et minister non debent simul loqui, nec unus incipere priusquam alter finierit, aut versiculos truncare, aut balbutiendo pronuntiare; nec sacerdos dicere *Kyrie eleison* eundo a cornu epistolæ ad medium altaris, nec alias res distincte præscriptas simul jungere; in ea enim agendi

ratione esset confusio prohibita, ac proinde peccatum grave aut leve, juxta gradum indecentiæ et deformitatis. Hinc *S. Ligorius*, l. 6, n. 400, et multi cum illo, putant sacerdotem qui infra quadrantem absolveret missam, etiam ex brevioribus, ut de B. Maria in sabbato, a peccato mortali probabiliter excusari non posse, quia impossibile est ut in tam brevi spatio missam absolvat sine multis imperfectionibus contra rubricas, irreverentia erga sacramentum et scandalo erga populum. Unde *Bened. XIV*, Inst. 34, n. 39 et seq., optime docet missam nec brevioris triente, nec longiorem dimidia hora esse debere, quia in breviori spatio omnia debita reverentia agi non possent, et in prolixiori, tædio afficerentur adstantes.

Episcopi igitur et regularium prælati tenentur sub gravi scandalosam celeritatem, quantum possunt, extirpare, et a mortali excusari non possunt sacerdotes qui, ex negligentia, cæremonias addiscere non curant. Ita *S. Ligorius* et plures apud ipsum.

§ III. — Quædam observationes in cæremoniis et ritus missæ privata, ubi de sacerdote cæco et de Missali in lingua vernacula.

1° Paramenta non debent poni in altari in quo celebranda est missa, nisi pro solis episcopis et cardinalibus, ut *S. Congr. Rit.* decrevit, die 7 julii 1612: id permittitur abbatibus, sed ubi duntaxat solemniter celebraturi sunt; secus, in sacristia, sicut alii quilibet sacerdotes, paramenta sumere debent. Deficiente sacristia, habenda est mensa ab altari separata; si tandem ornamenta ex necessitate in altari ponenda sint, nunquam in medio, sed in cornu evangelii collocentur.

2° Sacerdos ad missam celebrandam accedens, vestem nigram a collo ad talos demissam induatur; alioquin, in nostra diocesi, suspensionem ipso facto incurreret: qui ergo aliter indutus ad celebrandum in aliqua ecclesia se præsentaret, prohibendus esset.

3° Habendum est Missale; *Tournely, Habert* aliique plures dicunt sacerdotem qui celebraret sine Missali, etiamsi memoria firmiter quæ dicenda sunt teneret, mortaliter

peccaturum; quia semper aliquod esset periculum in re tam gravi errandi. Alii tamen multi, ut *de Lugo, Layman, Suarez, Vasquez, La Croix, Gobat, S. Ligorius*, etc., docent, ut probabile, sacerdotem posse quandoque sine Missali celebrare, si facile habere non posset, et, ob præteritam experientiam, morale periculum errandi abesset.

Hinc inferunt sacerdotem cæcum aut cæcutientem facultatem obtinere posse celebrandi missam votivam de B. Maria in dominicis et duplicibus, et de *Requiem* in aliis diebus. Sed S. Concil. Congr. hanc non concedit facultatem, teste *Bened. XIV. Inst. 34, n. 5*, nisi sub clausula quod non sit omnino cæcus, et memoriter non recitet. Refert tamen idem Pontifex dictam Concilii Congr. hujusmodi concessisse licentiam 23 aug. 1727 cuidam parochio Florentino adeo pauperi ut pro vita sustentanda ei solum missæ stipendium superesset, idque *pro gratia, cum assistentia alterius sacerdotis*.

Collet putat episcopum, absolute loquendo, hanc concedere posse licentiam presbyteris pietate conspicuis, quamvis plures noverit qui sic dispensare non ausi fuerint, nisi pro tempore requisito ut dispensatio a S. Congr. Concilii obtineri posset.

Nos vero scimus episcopos passim in Gallia hanc licentiam pro sua prudentia concedere solitos esse, et eas apponere conditiones quæ sibi videntur necessariae ut reverentia erga sanctissimum Sacramentum servetur. Arbitramur non recedendum esse a conditione quod alius presbyter semper sit adstiturus ne aliqua contingat profanatio.

Missale autem regulariter debet esse conforme Breviario recitato; qui ergo Breviarium particulare recitat, ordinarie uti non potest ipso Missali Romano.

Sacerdos celebrans in ecclesia extranea ubi fit de duplici, tenetur se conformare colori hujus ecclesiae. Unde habens officium patroni, v. g., martyris, et celebrans in alia ecclesia dominica colorem violaceum requirente, utetur colore violaceo et dicet missam de dominica cum commemoratione festi sui.

Si celebrat in ecclesia habente colorem suo officio con-

formem, sed ubi fit de alio festo solemnem, dicere tenetur missam festi in ea ecclesia celebrati, propter solemnitatem in loco existentem; contra vero si non esset hic solemnitas nec concursus populi, utendo colore ibi usitato, melius recitaret missam suo officio conformem, eam sumendo in Communi Missalis hujus loci, proprium non habentis. Recitare tamen posset missam loci, et quidem melius ageret, juxta *Romsée*, si officium loci esset ritus superioris proprio officio.

Quando in una ecclesia missæ votivæ aut de *Requiem* dici possunt, sacerdos extraneus ibi celebrans, et habens officium duplex, petere debet, si commode potest, colorem congruentem et dicere missam suo officio conformem. Si non habeat officium duplex, missam sui officii aut missam votivam in colore requisito celebrare poterit. Ita ferme *Romsée*, tit. 1, art. *de Coloribus*, plures S. Congr. Rit. responsiones citans.

Qui celebrat in capella populo non aperta, semper celebrare debet juxta officium a se recitatum, sine respectu ad ritum hac die in ecclesia parochiali usitatum.

Duo igitur sunt principia in memoriam semper revocanda, videlicet 1° missam cum officio ordinandam esse, et 2° eundem semper esse debere colorem in eadem ecclesia, præter semiduplicia, simplicia et ferias communes.

Sacerdos etiam regularis administrans pro tempore parochiam, tenetur in omnibus externis actibus sequi ritum hujus loci.

Item quilibet sacerdos cantans missam publicam in aliena ecclesia, sine ullo respectu ad proprium officium, sequi debet ritum illius ecclesiae. *Romsée, ibid.*

Confessarii et capellani monialium ecclesiis addicti dicere possunt missas sanctorum de quibus illæ recitant officium, utendo Missali Romano, in Communi, non vero Missali ordini proprio, ut fert decretum S. Congr. Rit. a Clemente XI 1 decembris 1717 approbatum, nisi ex speciali licentia, quæ quibusdam concessa fuit, v. g., Benedictinis SS. Sacramenti, etc.

Hic forte esset locus aliquid dicendi de Missali in lingua